

ספרי' — אוצר החסידים — לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ששה עשר

היכל
שלישי

מאמרי אדמו"ר הזקן

הקצרים

— הוספות —

•

מכ"ק אדמו"ר הזקן
הרב רבי שניאור זלמן מליאדי
(בעל התניא והשו"ע)
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

יוצא לאור בפעם הראשונה מכתב יד

על ידי מערכת
„אוצר החסידים“

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

פתח דבר

לקראת ש"פ תרומה הבעל"ט, הננו מוציאים לאור בזה קונטרס „מאמרי אדמו"ר הזקן – הקצרים” – הוספות, קובץ חמישי.

קונטרס זה כולל שני מאמרים שנדפסים כאן בפעם הראשונה מכתב יד מעתיק (מספר 3484):

(א) להבין מארז"ל ע"פ לא תשתחוה.

(ב) להבין מאמר הזוהר שמכריזין מאן בעי לאסתכלא.

לתועלת הלומדים והמעיינים, הוספנו בשולי העמודים מראי מקומות וציונים.

*

הקונטרס נערך על ידי הרה"ת ר' אליהו שי' מטוסוב.

מערכת „אוצר החסידים”

עש"ק, פ' משפטים, אדר"ח אדר, ה'תשפ"א
ברוקלין, נ. י.

(1) קובץ הוספות הראשון יצא לאור לקראת חג השבועות תשע"ד, השני לקראת ח"י אלול תשע"ה, השלישי לקראת שבת חזון תשע"ז, והרביעי לקראת שלשת ימי הגבלה תשע"ט.

מאמרי ארה"ז הקצרים

להבין מארז"ל² לא תשתחוה להם ולא תעבדם, אבל אתה משתחוה לבני אדם כמותך כו'. ויש להבין מהו ההפרש בין אדם לכוכב ומזל או עץ ואבן, כולן הן הנבראים מאין ליש, ולמה כשישתחוה לכוכב או עץ הוא עבודה זרה, וכשישתחוה לאדם אינו עבודה זרה.

אך הענין, דהנה בראשית הבריאה של האדם נמשכה בו מהארת אדם³ העליון אשר על הכסא כו', על כן ציווה ה' שיהי' מושל בכל החיה והבהמה ודגת הים וכמ"ש ורדו⁴ בדגת כו', ולא בחר ה' בכל נברא זולתו שיהי' מושל ורודה בכולם, כמו כוכב ומזל שהוא רוחני מן האדם, למה לא בחרו ה' שיהי' מושל ורודה בכל חלקי הדצח"מ כו'. אך הענין הוא, דבאדם כתיב⁵ בדמותו בצלמו, בצלם אלקים ממש הוא, לכך יכולה להתמשך בו הארה האלקית מבחי' אדם העליון המושל בכל ההשתלשלות כו', משא"כ בנברא זולתו שאינו בצלם אדם העליון בכללותו, כי אם חלק פרטי ממנו, כמו מיכאל⁶ מקבל מדרועא ימינא כמ"ש פני' ארי' להימין כו', ופני שור דגבריאל מהשמאל כו', ואין⁸ שמאל בימין ואין ימין בשמאל, נמצאו שניהם חסרים בלתי שלימות כו', אבל פני⁹ אדם לארבעתן דכליל¹⁰ מכולהו, שיש לו ימין ושמאל ומכריע כו', והוא בבחי'

(7) פני ארי' להימין: יחזקאל א, י: ודמות פניהם פני אדם ופני ארי' אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני נשר ל- ארבעתן.

(8) ואין שמאל בימין ואין ימין בשמאל: עיין ג"כ בתו"א פ' נח י, סע"א. בשלח טו, א. יתרו ע"א, ב. ובכ"מ – ע"פ זח"א מט, א. זח"ב קסט, ב. זח"ג קעח, א [במקומות אלו, כי עבודת „לאכללא שמאלא בימינא" הוא דוקא באדם, שהוא פרצוף שלם דרועא ימינא ודרועא שמאלא והגוף המתברר. וראה עוד במ"מ לקמן בסמוך].

(9) פני אדם לארבעתן: ע"פ יחזקאל שם (ודמות גו' פני אדם גו' לארבעתן). וראה בהמ"מ בס' מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' קנו. ויקרא ח"א ע' ג. תו"ח שמות ח"א כח, א. (10) דכליל מכולהו: זח"ב ריא, ב (על הפסוק ביחזקאל שם): אדם כללא דכולא דכתיב ודמות פניהם פני אדם. וראה בכ"ז גם לקו"ת פ' צו ז, ג. אמור לו, ד. נשא כט, א (ובהגהת אדמו"ר הצ"צ שם מציין לכמה מקומות). וראה עוד במ"מ לעיל הערה 8, ולקמן הערה 12.

(1) להבין: נדפס מכת"י 3484 [צילום פ"ב B566] קכא, ב.

(2) מארז"ל לא תשתחוה: יתרו כ, ה. ואתחנן ו, ט. סנהדרין סא, ב: לא תשתחוה להם, להם אי אתה משתחוה אבל אתה משתחוה לאדם כמותך יכול אפילו ועבד כהמן ת"ל ולא תעבדם.

(3) אדם העליון אשר על הכסא: ע"פ יחזקאל א, כו: ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה.

(4) ורדו בדגת: בראשית א, כו-כח: נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה גו', ויאמר להם אלקים פרו ורבו גו' ורדו בדגת הים ובעוף השמים גו'. וראה בארוכה לקו"ת פ' צו ח, ג. אמור לו, ד (נסמן לקמן בסמוך). נצבים מזו, ב. ועוד. [וראה במ"מ במאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' שיד].

(5) בדמותו בצלמו: ע"פ בראשית שם, כו-כו. ה, א. נח ט, ו.

(6) מיכאל מקבל מדרועא ימינא . . . ופני שור דגבריאל מהשמאל: זח"א כג, ב. כו, ב. זח"ב מב, א. זח"ג קכא, ב. קנד, ב. ריו, א. ועוד.

מאמרי אדה"ז הקצרים

ה

השלימות, ולכך נק' אדם¹¹ אדמה לעליון שלימותא¹² דכולא, כי כח¹³ המוליד בדומה לו כו' וכמ"ש במ"א. על כן גם באדם דבריאה בעל גבול להיותו בבחי' שלימות במדריגתו, אע"פ שהוא הגבלה, מאחר שיש בו מכולם חסד גבולי וגבורה גבולי כנ"ל, דומה הוא לצלם אלקים דאדם דאצילות, ולכך יאיר בו הארת הממשלה ג"כ בכל החיה והבהמה, מאחר שהם פריטים ממנו כמ"ש לארבעתן כו'.

והנה, מאחר שכבר נמשכה הארת ממשלה האלקית באדם בעל גבול על כל הנבראים, אע"פ שלאחר החטא נתגשם האדם, ונראה בבחי' פירוד מאלקות ליש ודבר בפני עצמו כידוע, עם כל זה אותו כח ההתנשאות והממשלה שבו איננו של עצמו, אלא מאת ה' נמשכה וירדה ונתלבשה כו', ולכך המשתחוה לאדם אינו עבודה זרה, כי עבודה זרה הוא העושה מיש ודבר נפרד בחי' אלקות ואדנות עליו כו', כמ"ש אומרים¹⁴ לעץ אבי אתה כו', אבל באדם שהוא יש נפרד, כח הארה אלקית יש בו בהתנשאות זו, ולא לקות הוא משתחוה בשעה שמשתחוה לכל אדם מושל, אפי' מושל קטן שבקטנים, כמו שארז"ל אפי"ו¹⁵ ריש גרגותא מן שמיא מנו לי', פי' כשיתנו איזה שררה וממשלה לאדם, אפי' על אנשים מתי מספר ובדברים קטנים, אותה ההשתררות מן השמים ניתנה, מכללית ההארה בראשית הבריאה בדרך כללות לכללות מין האדם (ומה שימצא מושלים רק מעט מזעיר לגבי שאר העם, הוא כמשל הממשלה באדם על עצמו שהלב והמוח מושלים לבדו כו'). אבל כשמשתחוה לעץ וכוכב הוא עבודה זרה, להיות כי לא ירדה ממשלה אלקית כלל בשום נברא זולת האדם, והאדם המשתחוה לעושיהו^{15*} אדון עליו ממשיך בחי' אדם במה שאינו אדם כו'.

שם. בהוצאה קודמת הוא בדף ב, ב). ריג, ב (קג, ג). רטו, ד (קה, ב). וראה שם יג, א (ה, ד). קד, ב (מח, א). קנט, ד (עט, ד). קפא, א (קמה, ב). רו, ג (צט, ג). לקו"ת ברכה צו, א. שה"ש לט, ד ואילך. ועוד. ענין זה נזכר גם לקמן במאמר שלאחרי זה, ד"ה להבין מ"ש בזוהר שמכריזין. (14) אומרים לען: ירמי' ב, כז. (15) אפי' ריש גרגותא: ברכות נח, א (שר הממונה על הבורות) וש"נ. וראה אוה"ת נ"ך כרך א בסופו (ע' תשיז): שע"י והמתנשא לכל לראש אפי' ראש גרגותא משמיא מוקמי ליה והיינו שמולכת בעילאי ותתאי, ובב"ב דצ"א ע"ב אפילו ריש גרגותא ופרשב"ם ומדכתי' לך ה' הממלכה והמתנשא יליף לי' וע"ש במהרש"א ובבחי' פ' שופטים סד"ה שום תשים עליך. (15*) לעושיהו: כן הוא בכת"י. ויתכן גם שצ"ל: „עושיהו“.

(11) אדמה לעליון: ע"פ ישעי' יד, יד. [וראה במראי מקומות במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' קסב. דברים ח"א ע' קכב. תו"ח בראשית יח, ג. שמות ח"א מו, ב]. (12) שלימותא דכולא: הלשון ע"פ תקוני זהר בהקדמה ד"ה פתח אליהו (יז, ב). ועוד. וראה זח"א צד, א: ונשמתא קדישא מהאי אתר אתאחדת כו' ומבשרי אחזה אלוקה דא שלימותא דכולא כו'. ועיין זח"ב מו, א-ב שישאל הם שלימותא דכולא שכוללים ימיו ושמהל. ועד"ז זח"ב פ, א. קעה, ב. ובזח"ג מח, א-ב: ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה משמע דכתיב אדם דהוא כללא ושלימותא דכולא כו' הכא שלימותא דכולא וכללא דכולא בגין כך אקרי אדם כו', ע"ש. (13) כח המוליד בדומה לו וכמ"ש במ"א: ראה ביאורי זוהר ה, ג (ובנסמן בתחילת המאמר

מאמרי אדה"ז הקצרים

ובזה יובן מארז"ל שאתה משתחוה לאדם כמותך, כמו המלכים שגופו נברא כמותך, אך בו ירדה ונתלבשה ממשלה האלקית דאדם אשר על הכסא כו'. ואע"פ שהוא עושה מעצמו יש ודבר כאילו באמת הוא מושל מצד עצמו, כמו פרעה שאמר ל¹⁶ יאורי כו', עם כל זה השתחוה משה לפרעה, מפני שנתנה במתנה מאת ה' ממשלה זו, וכל מתנה הוא שיעשה בה המקבל כרצונו, ולא כרצון הנותן דוקא כו', וא"כ מאחר שניתנה לאדם הנברא שיהי' רודה ומושל, אע"פ שיקחנה לעצמו בתכלית הפירוד, עם כל זה אינו שלו אלא מתנה מאת ה', והארה אלקית ממש בממשלה זו, ואליו הי' השתחוואת משה רבינו ע"ה לפני פרעה, וכדומה לזה בכל מלכי האומות והשרים עד השר הקטן כו'.

ובכל זה יובן פי' הברכה שמברכין¹⁷ על ראיית מלכי אומות העולם ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם, פי' כבוד העליון, הוא מדת מלכות¹⁸ דאצילות אדם תתאה דבי"ע כו'. וניתנה הארת מלוכה מכבוד זה לכל מלך ומלך שיתמנה, מתנת אלקים היא, אע"פ שמוסתר בו בבחי' פירוד גדול, ולכך אע"פ שמחלי*¹⁸ על כבודו אין כבודו מחול, כ¹⁹ כבוד כו'. אבל על מלכי ישראל אומר שחלק מכבודו

וזהו ג"כ שפסקו בתלמוד דינא דמלכותא דינא כמו דין ודת תוה"ק.

ושם סוף אות ו' (ע' רנב): לפי שמאיר מאור מלכות העליון האלקי במלך שלמטה שבמשפט של אמת דוקא יעמיד ארץ כו', ולזה הטעם מצוה להתפלל בשלומה של מלכות כי זהו נמשך משלומה של מלך העליון שנק' מלך השלום שלו כידוע, וזהו ודרשו את שלום העיר כו' כי בשלומה דוקא יהי' לכם שלום, שממנו יבוא אור ושפע שלו לכל אדם מטעם הנ"ל, וזהו ג"כ הטעם שפסקו בתלמוד דינא דמלכותא דינא כדן ודת המלך העליון בתורתנו הקדושה, וזהו גם כן הטעם שחייב לברך בראיית המלך בשם ומלכות ברוך שחלק מכבודו העליון כו'. [וראה לקמן במ"מ ד"ה ירא את ה'].

(18) מלכות דאצילות אדם תתאה דבי"ע: לקו"ת במדבר ד, ג. ובכ"מ.
(18*) שמחל . . . שמחל על כבודו: קידושין לב, ב.

(19) כי כבוד: כ"ה בהכתי"י, ואולי קאי אדלעיל – כי כבוד העליון הוא מדת מלכות כו'. [ואוצ"ל: כי לכבודי. ע"פ ישעי' מג, ז: לכבודי בראתיו גו'].

(16) לי יאורי: יחזקאל כט, ג: פרעה גו' אשר אמר לי יאורי ואני עשיתיני.

(17) שמברכין על ראיית: ברכות נח, א: הרואה מלכי ישראל מברך ברוך שחלק מכבודו ליראיו, מלכי אוה"ע מברך ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם (לפנינו הגירסא „מחכמתו לבריותיו" אבל בע"י ושר"ע או"ח סרכ"ד ס"י ובכ"מ הגירסא ככפנים כאן).

וראה גם קונטרס בד קודש אות א' (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר האמצעי ע' רמד): יראת ה' ליראת מלך בשר ודם שאחת היא ממש כו', ועל פי זה נסתעף בתלמוד שלנו הדין שמצוה לרוץ לראות מלכים ולברך ברוך אתה ה' בשם ומלכות, ברוך שחלק מכבודו כו' [כאן נקט הנוסח „שחלק" שהוא במלכי ישראל, משא"כ במלכי האומות „שנתן", עיין מזה בארוכה בהערות רבינו בקונטרס בד קודש שם] לפי שיראת ה' בבחי' מלך העליון מלך העולם מאיר ונמשך ונתפשט במלך בוד, וזהו שחלק מכבודו חלק ממש מכבודו של מלכותו ית' למעלה, שהיא אחת ממדותיו הנאצלים מעצמות האור א"ס הפשוט כו', וזהו ג"כ הטעם שאמר ירמי' הנביא ודרשו את שלום העיר כו' זה שמצוה להתפלל בשלומה של מלכות כו',

מאמרי ארה"ז הקצרים

ז

ליראיו, פי' עיקר²⁰ ההפרש ביניהם שזה בבחי' נתינה וזה בבחי' חלק, שחלק מכבודו דהיינו שאינו נפרד כלל להיות דבר ויש בפני עצמו בממשלה זו כו'.

כי הנה יש להבין מה שמצינו שעיקר מצות היראה היתה על המלך דוקא יותר משאר העם, כמ"ש במלך למען²¹ יאריך ימים על ממלכתו כו' אשר ילמד ליראה את ה' כו' לבלתי רום לבבו מאחיו כו', ומצינו בדוד המלך ע"ה שהתפאר עצמו לא²² גבה לבי ולא רמו עיני, וא' בזוהר²³ דגם בהיות הולך בשוק ורברבנוהי סחרני' מימינו ומשמאלו לא²⁴ גבה לבי מדחילו דמארי' כו' ולא מאהבת ה'.

אך הענין הוא, דכתיב הן²⁵ יראת ה' היא חכמה, דאית²⁶ יראה ואית יראה, יראה תתאה הוא למטה מאהבה, ויראה עילאה היא ביטול במציאות שבכח מ"ה שבנפש כו', בלתי המצא בעצמו לשום דבר ויש, ואף שיקבל כל הגדולה וכבוד לא ירחיבו לבבו, אם יש בו מדריגת הביטול מיראה עילאה הנקרא דחילו דמארי' וכידוע. ולכן היתה עיקר מצות יראה זו על המלך דוקא, להיותו מקבל הארת מלוכה וממשלה מאדם העליון, ובהפרדו ליש ודבר יפריד בני' מאלקים בהשתחואתם אליו, אבל כשהי' בו יראה עילאה היתה הארה אלקית שבו ממלוכה העליונה בלתי פירוד ממקורה כלל וכלל, רק כמו חלק קטן נבדל מגדול, כשלהבת ניצוץ שנבדל מן המדורה הגדולה ועדיין אחוז במקצת במדורת השלהבת.

וזנה ענין שחלק מכבודו ליראיו דוקא, כי ענין החלק הוא הפשטת עצמותו בתכלית, בלתי רום לבבו כלל וכלל, ואז אור ה' ישכון בו כששוכן²⁷ בבית,

20 עיקר ההפרש ביניהם שזה בבחי' נתינה: ראה מג"א וט"ז או"ח סרכ"ד, בחילוק זה שישאל הם חלק אלוהים ודבוקים בו יתברך, משא"כ באוה"ע הוא רק נתינה שאין דבוקות בנותן. ועד"ז בעבוה"ק (ר"מ בן גבאי) ח"ג פס"ח. ובכ"מ.

21 למען יאריך: ע"פ פ' שופטים יז, יט-כ.

22 לא גבה לבי: תהלים קלא, א.

23 בזוהר דגם בהיות הולך בשוק: ע"פ זח"ב קא, ב: פתח ההוא סבא ואמר ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו', דוד מלכא אמר דא בגין דהוה מלכא עלאה ושלטא על כל מלכין עלאין כו', ולא סליק על לביה לאסטאה מארחא ותדיר שפיל לביה קמי מאריה כו', עיניו תדיר מאיכין בארעא מדחילו דמאריה, וכד הוה אזיל בין עמא לא הוה ביה גסות רוחא כלל, ועל דא

כתיב ה' לא גבה לבי וגו' לא על גב דאנא מלכא שליטא על כל שאר מלכין דעלמא כו', בשעתא דאנא אזיל בין עמא כו'. [ובזח"ג קנג, א איתא הלשון לענין אחר: וכולהו רברבנוהי סחרינה לתתא מיניה].

24 לא גבה לבי: תהלים קלא, א.

25 הן יראת ה': איוב כח, כח.

26 דאית יראה ואית יראה: ע"פ זח"א יא, ב. וראה תניא פמ"ג (ובמ"מ שם). סידור הערה לתיקון חצות. ובכ"מ.

27 כששוכן: כן הוא בהכתי' [ואוצ'ל: כשוכן]. וראה עבוה"ק ח"ג פכ"א (בנוגע לאדם התחתון): וזהו סוד אמרם ז"ל האבות הן הן המרכבה כי תקנו הכבוד למטה וכל אחד נעשה כסא ומעון קודש לשכינה.

מאמרי אדה"ז הקצרים

בבחי' מרכבה כידוע, וכשבנ"י משתחווים לפניו, משתחווים לפני ה' ממש, כמ"ש ירא²⁸ את ה' בני ומלך ועם שונים, המפרידים בין יראת המלך ליראת ה', אל תתערב, וזה אי אפשר להיות כי אם מבחי' יראה עילאה דוקא, כידוע²⁹ שאין התלבשות אור אלקית כי אם בחכמה דוקא, להיותו הביטול בתכלית. וזהו ליראיו דוקא.

ושרש טעם הדבר מבואר למעלה, שפני אדם לארבעתן להיותו כלול מכולם, וגם הוא³⁰ מבחי' פנימי' והם בחי' חיצוני'. ואעפ"י שהנשמה ששרשה מעש'י, נמוכה הרבה במדרגה מהמלאך דבריא, עם כל זה נק' בחי' חיצוני' לגבי הנשמה בדבר זה, שעיקר סיבת השפע למלאכים באה ע"י הנשמה דוקא, כידוע שע"י מעשים טובים שלו גורם השפע, וע"י חטאיו גורע השפע, והרי זה כדוגמת המשפיע שהשפע תלוי ברצונו כו'.

כי באמת אחת היא ממש כו'. וכן נמצא ג"כ בקיצור באגרות קודש כ"ק אדמו"ר הצ"צ ע' סג (בשם אדה"ז). וראה לעיל במ"מהערה 17. וראה פירושים נוספים על פסוק זה (ירא את ה' גו'): בלקו"ת פ' צו יב, ב.ג. מאמרים הקצרים ע' רנו (ד"ה עה"פ)

(29) כידוע שאין התלבשות אור אלקית כי אם בחכמה דוקא: ראה תניא פל"ה בהג"ה (בשם הה"מ).

(30) הוא מבחי' פנימי' והם בחי' חיצוני': במעלת נשמות על מלאכים שהנשמות מבחינת פנימיות כו', ראה עץ חיים שער פנימיות וחיצוניות (ש"מ) דרוש י'. שער העיבורים (שכ"ח) פ"א. ובארוכה: ביאורי הזהר ה', ג ואילך (בהוצאה קודמת הוא בדף ב, א ואילך). וראה במראי מקומות במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' צט. דברים ח"ג ע' תשסח. לענין המבואר במאמר כאן בענין השתחווה לאדם משא"כ למלאך, עיין ג"כ בס' הפליאה ע"פ תדשא הארץ, וברקנטי בפ' יתרו (עה"פ כאן) בענין השתחווה למלאך (באברהם אבינו ויהושע) כשפושט צורת מלאך ולובש צורת אדם. ובעוב"ק (להר"מ בן גבאי) ח"ג פ"ד שמצד השם המעורב בהם השתחוה הנביאים להם, וכ"ה בכמה ראשונים. והאריך בזה גם בדרשות הר"ן דרוש ד'.

(28) ירא את ה': משלי כד, כא (שם: עם שונים). ענין זה נתבאר ג"כ באגרות קודש כ"ק אדמו"ר הזקן ע' רעו (בתוך מענתו למימשל על ההלשנות): ובאשר ליראת המלך . . יראה זו קדושה היא . . שיראת המלך אחת היא עם יראת הבורא, ולבסוף שלמה החכם באדם אמר במשלי "ירא את ה' בני ומלך עם שונים אל תתערב" והכוונה היא שאל תתערב באלו המפרידים בין יראת ה' ליראת המלך ואל יהיה לך ענין עמהם . . ולפי האמת לאמיתה יראת ה' ויראת המלך חד הן, והמאמינים בזה הם בעלי האמונה השלימה, ומעין זה מצינו גם בחכמת הקבלה שמקורם של יראת ה' ופחדו הוא בספירות המלכות, וממנה גם נמשכת ההארה על המלך". ובקונטרס בד קודש אות א' (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר האמצעי שם ע' רמד, ועיי"ש סוף אות ו' ע' רנב): המלך החכם שלמה אמר ירא את ה' בני ומלך עם שונים אל תתערב, פ"י שמשוה המלך שלמה יראת השם ליראת מלך בשר ודם שאחת היא ממש, ועל כן אמר ירא את ה' בני ומלך ביראה אחת בשווה ממש, וביאר עוד ופירש עם שונים שהם האנשים המפרידים ומחלקים ביראת השם ויראת המלך, לומר שיש הפרש וחילוק ביניהם, אל תתערב עמהם להתחבר יחד, כי בזה ישחיתו נפשך ויסירו מלבבך יראת השם

ועיקר הטעם, לא מצד עצמות הנשמה בשרש השתלשלותם, שהרי היא מעשי' לבד כו', אך הטעם הוא מצד אתערותא דלעילא שנתעורר על ידה הוא הולך ומתעורר עד למעלה מעלה בעצמות א"ס ב"ה, משא"כ במלאך, לפי³¹ אדם שפל ונבזה מהלך במקום גדולים או במרחק העצם כו', וגם יעמוד במקום א', כי יש לו מקום ג"כ כמלאך, והוא בעשי' לבד, אבל זה יתרונו שיוכל להלוך הלאה ממקומו הרחק נדוד עד מעבר לים.

(31) לפי אדם: כן הוא בכת"י. ואוצ"ל: לפי"ז [או שהחסיר כאן המעתיק איזה תיבות אחרי תיבת „לפי"'].

מאמרי אדה"ז הקצרים

להבין! מאמר הזוהר² שמכריזין מאן בעי לאסתכלא ביקרא דמלכא כו' ואז לא³ יחפוץ כסיל בתבונה והולך לו ונעשה היחוד כו', בהיות כי מבואר⁴ שם דחכמה אלקים אחרים דסלקין אודנין כו', כידוע⁵ שעץ הדעת טוב ורע מקבל חיות ושפע ג"כ מבחי' אחריים, ובלתי זה כבר הי' כלה קיצם. אך עיקר ההפרש בין תשוקתו אל המשפיע לתשוקת הקדושה הוא, שתשוקת⁶ הקדושה לקבל השפע אינה בשביל ההשפעה עצמה, כי אם לאסתכלא ביקרא דמלכא, פי' לחזות⁷ בנועם ה' וגילוי' בעת היחוד דזו"ג, שאז תוס' הארה מאירה מאור⁸ פני מלך חיים, אבל הרחוקים בעצם מאור פני ה' בהשתלשלות, כמו היכולות הקליפות, אע"פ שתשוקתם מאד לקבל שפע, עיקר טעם התשוקה אינה אלא בשביל עצמם לבד, ולא לחזות בנועם ה', כי לא יחפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו, פי' שתגיע אליו השפע, ולכן כשמכריזין שלא יהי' רק ההסתכלות ביקרא דמלכא, שהוא היחוד, מאן בעי למחמי, מיד הכסיל הולך לו ואינו חפץ. ואמנם הלא אי אפשר ליחוד עליון שהי' ריקם בלתי השפעה אח"כ, וכמ"ש ודברי⁹ לא ישוב ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי, אם להוליד נשמות או להמשיך גילוי אלקות למטה כידוע, לכך כל ההשפעות שהיו מיחוד זה שלא הי' הכסיל שם לא יקבלם כלל, כי נעלמו ממנו בשרשם.

אודנין: זח"ב קח, ב: כדן קרבנא להוי שלים להוי' אלקים, דהשתא אלקים לא אתחבר לקורבנא דאלמלא אתחבר ביה כמה אלהים יסלקון אודנין לאתחברא תמן.

(5) כידוע שעץ הדעת . . מבחי' אחריים: ראה עץ חיים שער מ"ז ומ"ד (של"ט) פ"א. שער החשמל (שמ"א) פ"ג. שער דרושי אבי"ע (שמ"ב) פ"ג. ועוד. תניא פ"ח. פכ"ב. ועוד.

(6) שתשוקת הקדושה לקבל השפע אינה בשביל ההשפעה עצמה: ראה בד"ה איתא בזוהר כרוזא, מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' שפז (נסמן לעיל): כי יש בחי' אהבה א' אהבת המבוקש שרוצה הדבר שיהי' אצלו כמו למשל אהבת הממון, ויש אהבה ב' אהבת העצם אעפ"י שאינו אצלו כמו למשל שיתאוהו לראות את המלך כו' הגם שאינו איתו כו' וכשיוצא הכרוז רק לאסתכלא ביקרא דמלכא שהיא בחי' אהבה עצמית הגם שלא יהי' לו שום טובה מזה מיד אתפרשת סט"א כו'.

(7) לחזות בנועם ה': תהלים כו, ד.

(8) מאור פני מלך: משלי טז, טו.

(9) ודברי לא ישוב: ע"פ ישעי' נה, יא.

(1) להבין: נדפס מכת"י 3484 [צילום פ"ב B566] קכב, ב. עוד שני דרושים על זוהר זה, נמצאים: א) במאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' שפז (ד"ה איתא בזהר כרוזא נפיק מאן בעא לאסתכלא, והוא משנת תק"ע בעיר ברדיטשוב – עיין סוף סה"מ תק"ע ע' רפז, ונאמר ג"כ מאדמו"ר הצ"צ בערב ר"ה שנת תקפ"ט – ראה „רשימת מאמרי דא"ח של אדמו"ר הצ"צ" ע' ז). ב) במאמרי אדה"ז על מארו"ל ע' רסו (ד"ה איתא בזהר פ' תרומה דהנה בשעה שאדם מתפלל כו', ותוכנו ביאור שרשי הדברים על ד"ה זה במאמרים הקצרים). תחילת המאמר שלפנינו מקביל קצת לשם.

(2) הזוהר שמכריזין: זח"ב קלד, א: כמאן דאודמנת למחמי ביקרא דמלכא ולא יתיר, והכי מכריזי דידמגנון למחמי ביקרא דמלכא, כמה דאת אמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה פוקו למחמי ביקרא דמלכא, כדן סטרא אחרא לא ינחא ליה למחמי ואתפרש מינה כו'. (3) לא יחפוץ: משלי יח, ב. להפירוש כאן, ראה גם: מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' שפז, וע' נ. מאמרי אדה"ז ענינים ע' קנא.

(4) מבואר שם דחכמה אלקים אחרים דסלקין

מאמרי אדה"ז הקצרים

יא

ועד"ז הי' העלם הברכות מעשו, בהיות כי יצחק הי' למעלה משרש עץ הדעת טוב ורע כי אמר לא¹⁰ ידעתי יום מותי, ומבואר במ"א¹¹ ענינו שזה למעלה מבחי' אורות וכלים שיתכן בהם השבירה והתיקון, ועל כן לא עלה בדעתו שיעקב שעלה במח' קדמאה דא"ק שיצטרך תיקון ובירור, אבל עשו להיותו מפסולת הגבורות, הוא צריך תיקון. ולכך ברכו שיברר הטוב מן הרע, והיינו שיתן¹² לו האלקי' מטל השמים כו', ויהפכם בלתי לה' לבדו, שיבורר מהם הרע. אבל יעקב הוא במדרגת העצמות, והיינו טל השמים כמו שהוא למעלה בלתי מצטרך לבירורים, ולא שיותן לו בגשמיות כדי לבררו. ולפי¹³ זה לא הי' מגיע לחלק יעקב הברכות הגשמיות משמני הארץ ורוב דגן ותירוש, כי אם ברוחניות לבד כו'. אבל מאת ה' היתה שהראו לרבקה שיצחק בטעות נשגבה, כי עשו כתיב¹⁴ שנאתי, ולא יוכל לבא לידי תיקון ובירור לעולם, ויעקב צריך תיקון ובירור, על כן לקחה בערמה אליו הברכות.

וטעם שצריך יעקב סיוע, הא', להיותו יורד ומשתלשל כל כך עד בחי' עקביים דעשו כמ"ש וידו¹⁵ אחזת בעקב עשו, יוכל גם הוא לנפול ח"ו במדרגת עשו, מפני גודל ההרחק. וגם עוד זאת והוא העיקר, שיש ב' מיני ירידות. הא', בשביל תיקון ובירור, כמו שהמלך מוריד ומשפיל בנו במקום רחוק ממנו, כדי שישבר לבבו ויהי' בו רכות הלב, כדי שיוכל לקבל לימוד החכמה, כי בהיותו אצל אביו במקור התענוג, לא יוכל לקבל, כי ההתגשמות תמצא בעילוי העונג דוקא, והדקות בתכלית תמצא ביסורים¹⁶ הממרקים ומבררים אותו. והב', לא שירד אותו בשביל בירורו, כי אינו צריך בירור, שכבר הוברר בתכלית העילוי לקבל כל שפע מעולה, או שמראשית בריאותו יצא נקי מכל סיג עד שלא גשמוהו רוב התענוגים, אך עיקר הירידה היתה כדי שלא יאכל נהמא¹⁷ דכסופא, כי האוכל מביע כפו, הלחם על שמו נקרא כי בשכר יגיעתו הרויחו, וחפץ האב שיהי' לבנו שלימות מכל צד, ע"כ ישלחנו המלך שירויח לעצמו ויאכל לחמו ביגיע כפו ולא יצטרך לאביו כלל, כי כח¹⁸ המוליד בדומה לו, מה הוא אין צריך לשום אדם כן

10 לא ידעתי: תולדות כו, ב.

11 במ"א ענינו שזהו למעלה . . השבירה והתיקון: מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ע' צו, צח, ק (ד"ה ויתן לך). שם ע' קלג (ד"ה ויחי יעקב). מאמרי אדה"ז תקס"ו ח"א ע' רמו (ד"ה זוהר ויגש). וראה גם מאמרי אדה"ז על התורה ח"א ע' קסג (ד"ה ויתן לך), על נביאים ע' לג (ד"ה אם רחץ).

12 שיתן לו האלקים: תולדות שם, כח.

13 ולפי זה לא הי' מגיע לחלק יעקב הברכות הגשמיות: ראה גם תו"א ס"פ תולדות

(כא, א"ב).

14 כתיב שנאתי: מלאכי א, ו.

15 וידו אחזת: תולדות כה, כו.

16 ביסורים הממרקים: יומא פו, א.

17 נהמא דכסופא: ע"פ ירושלמי ערלה פ"א ה"ג [ונסמן על זה בלקו"ת פ' צו ז, ד. ובמראי מקומות במאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' תקצה].

18 כח המוליד בדומה לו: נסמן לעיל

במאמר ד"ה להבין מאדו"ל לא תשתחוה (נדפס כאן לפני מאמר זה) ע' ה.

מאמרי אדה"ז הקצרים

בנו לא יצטרך לשום אדם, ואין הכוונה בשביל מעט הממון שירוויח הבן דכלא חשיב לגבי עושר המלך, רק הכוונה להשלים החסרון, וגם אם יאכל לחם צר ומים לחץ יערב למלך מאד ממה שהוא יאכל לחמו, יותר מכמו שהי' אוכל על שולחנו כל המעדנים.

ויובן על פי משל זה, למעלה באורות הנאצלים כדי שיבררו כו', היינו תיקון וביורר לצורך עצמו, שיהי' נפרד הרע והפסולת, בחכמה¹⁹ אתברירו כידוע. ואמנם יעקב הורידוהו ברפ"ח ניצוצין שנשברו, לא בשביל תיקון וביורר לעצמו, כי בני²⁰ בכורי יעקב²¹ חבל נחלתו, הוא אחסנתא²² דאבוה כו', כח המוליד בדומה, לא יחסר לו כל, כי אם שיהי' אוכל מיגיע כפו ולא יצטרך לאביו כו', ובביוררים שכנס"י מברר מנוגה הרויחה לחם מזונה, ונעשית בדומה להעצמות, בלתי מצטרך לשום מקור. וזה יהי' לעתיד לבוא אשת²³ חיל עטרת בעלה. ועד"ז חשב יצחק, שגם עתה יעקב כן. ובאמת לא יהי' כזה כי אם לעתיד לבוא לאחר הביוררים דווקא, שירוויח.

ועם כל זה יובן הנ"ל, שלגבי עשו, ענין הביוררים בבחי' סיוע מרפ"ח ניצוצין, כדי שיתברר, משא"כ ביעקב שאין צריך סיוע, כי אם שיהי' דומה לאביו, לכך נתן לו הברכות בהעלם ובערמה, כי אינו ענין אמיתי מצד עצמו.

22) אחסנתא דאבוה: ראה זח"ג רצא, א: מאי ירותא דא אחסנתא דאבוי ואימיה כו' וכולא נטיל בן דא וירית כולא ואתפשט בכל גופא כו'.
23) אשת חיל: משלי יב, ד.

19) בחכמה אתברירו כידוע: ע"פ זח"ב רנד, ב. ראה תניא אגה"ק סכ"ח (קמח, א), ובמ"מ לשם.
20) בני בכורי: שמות ד, כב.
21) יעקב חבל נחלתו: האוינו לב, ט.